

press, 2000. – 358 p.

4. Seiden M. For-Profit Colleges Deserve Some Respect / M. Seiden // The Chronicle of Higher Education. – 2009. – № 55 (41). – P. 80.

5. Kerr C. The Great Transformation in Higher Education / C. Kerr. – Albany : State University of New York Press, 1991. – P. 15-17.

Целью статьи «Трансформационные процессы в современной высшей школе США» является выявление основных тенденций реформирования системы высшего образования США и обоснование возможностей использования прогрессивных идей американского опыта в отечественном образовательном пространстве. Выявлено теоретико-методологические основы развития высшего образования США, раскрыты основные особенности учебного процесса, охарактеризованы сущность трансформационных процессов, которые происходят в высшей школе США, обоснованы возможности творческого использования опыта США в Украине.

Ключевые слова: высшая школа США, трансформационные процессы, университеты, колледжи, специализированные институты.

The article "Transformation processes in modern high school in the USA" is to identify the main trends of US higher education reform and study possibilities of using progressive ideas of the American experience in the national educational space. Theoretical and methodological foundations of the US higher education have been discovered, the basic features of the educational process have been outlined, the essence of the transformation processes that take place in the USA high school has been described, which proved the possibilities of creative use of the USA experience in Ukraine.

Key words: USA high school, transformation processes, universities, colleges and specialized institutions.

УДК 159.944(075.8)

Комар Таїсія Василівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
Хмельницький національний університет

СУТТЄВИЙ ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ ЗРІЛОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

У статті визначено найважливіші умови цього процесу на етапі навчання у ВНЗ. Виділено особистісні властивості, запропоновано модель випускника – майбутнього соціального педагога. Припущено, що становлення особистісної зрілості майбутнього фахівця в інноваційних умовах вищої професійної освіти, можливо, буде успішним, якщо буде розроблена концепція особистісно зрілого фахівця; застосоване психолого-педагогічне моделювання; експериментально перевірені педагогічні умови з використанням інструментів психолого-педагогічної інноватики; розроблена й впроваджена освітньо-виховна технологія самореалізації майбутніх соціальних педагогів.

Ключові слова: особистісна зрілість, професійна зрілість, теоретична модель особистісної зрілості соціального педагога.

Постановка проблеми дослідження. Сучасна система вищої професійної освіти (перехід на багаторівневу систему підготовки фахівців, підвищення рівня конкурентоспроможності ВНЗ, впровадження інформаційних, телекомунікаційних систем) націлена на якісно новий рівень підготовки майбутніх фахівців, здатних до інноваційних технологічних рішень, нестандартного мислення і творчо орієнтованих.

У зв'язку із цим освітньо-виховна система ВНЗ повинна забезпечити успішне становлення особистості майбутнього фахівця. Вітчизняна вища школа перебуває в умовах модернізації й націлена на пошук освітньо-виховних технологій, що дозволяють урахувати творчу індивідуальність, мотивацію, потреби й інтереси студентів (О. Бондаревська, В. Кузовлев, В. Лисовський, Б. Сосновський, Д. Фельдштейн і ін.).

Отже, **метою** нашої статті є визначення

найважливіших умов становлення особистісної зрілості майбутнього фахівця на етапі навчання у ВНЗ як вагомого чинника формування професійної зрілості соціального педагога.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У висвітленні провідних цінностей особистості, котрі утворюють її культурно-експертну оцінку власне зрілості, сучасна психолого-педагогічна наука розглядає їх у вигляді відповідної блок-схеми, матриці особистісного розвитку, яка може бути розширена, уточнена, конкретизована в реальних процесах виховання, навчання й самоосвіти. Стрижневою складовою процесу становлення майбутнього фахівця як особистості виступає система ціннісних орієнтацій, а стадіальні зміни в цій системі – найважливіший показник якості зрілості вікового розвитку особистості (Л. Десфонтейнес, А. Петровський, В. Отрут і ін.).

Аналіз психолого-педагогічних джерел дозволяє зробити висновок про те, що вчені (К. Абульханова-

Славська, Н. Кузьміна, В. Кузовльов, Н. Маслова, А. Овчиннікова, В. Сластьонін і ін.) протягом останніх десяти років досліджували різні аспекти (соціокультурний, дидактичний, мотивацій-діяльнісний, соціально-психологічний, технологічний) підготовки фахівців в умовах сучасної вищої школи.

Проблему зрілості особистості на різних етапах її вікового розвитку, у тому числі в юнацькому віці, досліджували Б. Ананьєв, Л. Кондратьєва, Б. Кайгородов, А. Кулагіна, Ю. Косолапов, О. Леонтьєв (терпимість, саморозвиток, ставлення особистості до світу).

Усвідомлюючи значимість проведених уже на початку нового століття досліджень (М. Глуханюк, Є. Климов, Л. Логвінов й ін.), присвячених підготовці майбутнього фахівця, необхідно констатувати, що замало робіт, у яких була б обґрунтована концепція становлення особистісної зрілості майбутнього фахівця в інноваційних умовах вищої професійної освіти.

Становлення особистісної зрілості майбутнього фахівця в інноваційних умовах вищої професійної освіти, можливо, буде успішним, якщо:

- розробити концепцію особистісно зрілого фахівця з урахуванням цілісної конструкції компетентнісного, особистісно орієнтованого, акмеологічного, аксіологічного підходів, які інтегрально забезпечують самореалізацію й становлення особистості в інноваційних умовах розвитку вищої школи;

- психолого-педагогічне моделювання буде засноване на сучасних освітніх концепціях розвитку особистості в умовах навчання у вищій школі й критеріальній базі визначення рівня особистісної зрілості майбутнього фахівця, що дозволяє об'єктивно оцінювати й прогнозувати його можливості у різних сферах діяльності;

- експериментально перевірити педагогічні умови з використанням інструментів психолого-педагогічної інноватики: створення збагаченого освітньо-виховного середовища ВНЗ, у якому ефективно реалізуються виховні проекти, лекції-концепти, професійні ситуації зі змістом моральної дилеми, вибір альтернатив при прийнятті компетентних рішень у рамках особистісно орієнтованих спецкурсів;

- розробити й впровадити освітньо-виховну технологію, що дозволяє набути заданого теоретичного фундаменту для самоосвіти, самореалізації майбутніх соціальних педагогів, які навчаються в умовах навчально-професійної творчої діяльності, успішного становлення їх особистісної зрілості й подальшого професійного зростання.

В основу теоретичного аналізу зазначеної проблеми увійшли такі підходи та ідеї: філософсько-культурологічні ідеї особистісно орієнтованого й особистісно розвиваючої освіти (М. Бахтін, С. Гессен, Г. Гегель, Б. Гершунський, О. Долженко, В. Кузовлев, В. Розін, І. Якиманська й ін.); філософсько-психологічні ідеї про роль особистості в перетворенні дійсності й самої себе (О. Асмолов, М. Бердяєв, П. Гуревич, В. Зінченко, Є. Ільїн, А. Маслоу,

В. Несмелов, Ж. Піаже, К. Роджерс, С. Рубінштейн, Д. Фельдштейн і ін.); класичні ідеї гуманістичного й морального виховання (А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський, С. Шацький і ін.); онтопсихологічні ідеї акмеологічного досягнення зрілості в процесі самореалізації суб'єкта діяльності (Б. Ананьєв, О. Бодальов, А. Деркач, Н. Кузьміна, К. Платонов, А. Реан, Є. Рибалко, Д. Хол і ін.); концепція життєвого шляху особистості з позицій досягнення «акме» фахівцем-професіоналом (Л. Анциферова, О. Бодальов, Н. Маслова, О. Степанова); положення про цілісне становлення й формування особистості в процесі зацікавленого, активного й відповідального оволодіння професійною діяльністю (К. Абульханова-Славська, Л. Голубева, В. Карташова, А. Маркова, Р. Піонова, В. Романов і ін.); сучасні концепції підготовки майбутнього фахівця в умовах культурно-контекстного й інноваційного розвитку особистості в соціальному середовищі (В. Дружинін, В. Давидов, І. Зимня, В. Романов, С. Смирнов); концепція формування відповідальності майбутнього фахівця в умовах навчання в сучасному ВНЗ (В. Акименко, В. Давидов, О. Єфремов, Н. Семененко й ін.); психолого-педагогічні дослідження в галузі професійної освіти (Л. Крившенко, В. Кузовлев, В. Ледньов, О. Маклакова, В. Медведєв, В. Сластьонін, В. Шадріков і ін.).

Результати дослідження. Особистісна зрілість у юнацькому віці характеризується як інтегральне, соціально-психологічне, когнітивне, оцінно-емоційне поведінкове утворення особистості, що відображає ступінь інтеріоризації нею соціально-моральних цінностей у внутрішньому плані в процесі самостановлення. Соціально-психологічна сутність зрілості в юнацькому віці пов'язана із особливостями розвитку соціоцентричності, інтернальності, автономності, активності й відповідальності в діяльності, адекватної «Я-Концепції» особистості. Метою становлення особистісної зрілості майбутніх соціальних педагогів, котрі навчаються в сучасному ВНЗ, є набуття особистого досвіду в професійній діяльності, формування інноваційної культури, саморозвиток суб'єктивно-особистісних, раціональних і емоційних відносин у соціумі й діяльності. Особистісна зрілість майбутніх фахівців є результат практичної реалізації цілей навчання, виховання й самоактуалізації на основі компетентнісного, акмеологічного, аксіологічного й особистісно орієнтованого підходів.

Концепція особистісної зрілості майбутнього соціального педагога в інноваційних умовах вищої професійної освіти базується на:

- цілеспрямованості навчального процесу на становлення особистісної зрілості майбутніх фахівців з урахуванням психолого-педагогічних принципів, відповідних до основних положень Концепції модернізації системи вищої освіти в Україні;

- забезпеченні визнання пріоритету індивідуальності, самооцінки, врахування суб'єктивного досвіду майбутнього фахівця при конструюванні педагогічного процесу у ВНЗ;

- здійсненні психолого-педагогічної підтримки в процесі набуття інтелектуального досвіду й ціннісно-значеннєвої інтерпретації досліджуваного професійного матеріалу;

- використанні особистісного потенціалу професорсько-викладацького складу для актуалізації мотиваційної сфери, розвитку професійної рефлексії майбутніх соціальних педагогів;

- забезпеченні успішності навчально-професійної діяльності, соціальної адаптації й творчої самореалізації інтелектуального потенціалу майбутніх соціальних педагогів в інноваційних умовах професійної підготовки у ВНЗ;

- орієнтації освітньо-виховного процесу ВНЗ на професійну персоналізацію й операційно-поведінкову відповідальність особистості, що характеризуються компетентністю, самообізнаністю, самонастроюванням, саморегуляцією, емоційною витримкою, розумним ризиком і сміливістю;

- проходженні в процесі виховання й навчання концептуальній ідеї, в основі якої закладено компетентнісний, акмеологічний, аксіологічний, особистісно орієнтований підходи, що гарантують ціннісний розвиток навчально-професійних відносин, гармонію різних сфер діяльності майбутніх соціальних педагогів;

- орієнтації в удосконалюванні освітньо-виховного процесу на зміцнення соціально-психологічної атмосфери в колективі ВНЗ, створення умов, що сприяють творчому професійному спілкуванню, прояву самостійності, ініціативи й соціальної відповідальності майбутніх фахівців; застосування варіативних виховних практик, ефективних психолого-педагогічних технологій і проектів; підвищення ролі громадських організацій у вирішенні проблем освітнього простору; пропаганду здорового способу життя й духовно-моральних цінностей.

Критеріями успішного становлення особистісної зрілості майбутнього фахівця соціального педагога є:

- професійне самовизначення, що відрізняється в зрілої особистості інтересом до обраної професії й відповідальним ставленням до діяльності щодо її освоєння;

- соціально-етичне самовизначення й моральна саморегуляція, які проявляються в моральній мотивації особистості, етичних її оцінках, у відповідності культурно-етичним нормам і традиціям (моральні звички, що відповідають культурним нормам);

- відповідально-операційна й поведінково-вольова саморегуляції, що проявляються через відповідальність, високий рівень професіоналізму, здатності до творчості, самозобов'язання, інтернальний самоконтроль;

- соціальна комунікація, яка в зрілої особистості характеризується сформованими переконаннями, ціннісними орієнтаціями, що визначають відповідальну соціально-моральну позицію при реалізації своїх рольових домагань (відповідальне самоствердження);

- екзистенціальна персоналізація особистості, яка в зрілої особистості включає зацікавлене ставлення

до світу, до людей, до самої себе, свободу волі у виборі рішень (свідомий вибір цілей і дій, адекватна «Я-Концепція»);

- активність особистості, що включає професійні, соціально-психологічні, соціально-побутові, креативні резерви.

Розроблена освітньо-виховна технологія, що забезпечує позитивну динаміку в становленні особистісної зрілості майбутніх соціальних педагогів, впроваджена в навчальний процес і містить програму, що включає в себе спецкурс (курс лекцій-дискусій, практичні заняття, сценарний аналіз діяльності); соціально-психологічну програму тренінгів і рольових ігор для студентів-соціальних педагогів і викладацького складу; навчально-методичні посібники; творчі завдання; пам'ятки й практичні поради щодо організації виховної роботи з майбутніми фахівцями; програму і досвід роботи наукового клубу.

Комплекс організаційно-методичних і наукових умов містить формування єдиного науково-методичного простору ВНЗ; розробку психолого-педагогічних проектів; науково-методичний супровід освоєння інноваційних форм, методів, освітньо-виховної технології; реалізацію компетентнісного підходу до проблеми якості освіти; розробку моделі моніторингу освітніх процесів; активізацію інноваційного потенціалу педагогічних колективів кафедр; науково-методичний супровід дослідницької діяльності молодих вчених-викладачів.

Важливо відзначити, що недостатня зрілість психічного розвитку на етапі формування самосвідомості й рефлексії не може слугувати надійною опорою для соціально зрілої поведінки особистості. Зрілість психічного розвитку людини оцінюється насамперед через соціальний прояв. Однак оцінка поведінки людини можлива крізь призму соціальних цінностей. Таким чином, при оцінці рівня особистісної зрілості необхідне вивчення внутрішньої установки особистості щодо цінностей.

Контекстний підхід до успішного досягнення особистісної зрілості майбутнім фахівцем-соціальним педагогом дає можливість розглядати досягнення в розвитку особистості й індивідуальності, які характеризуються здатністю людини до життєвої рівноваги, життєздатності й протистоянню труднощам. Досягнення особистісної зрілості майбутніми фахівцями на етапі навчання у ВНЗ – одне з найважливіших завдань системи вищої професійної освіти, яке повинно готувати висококваліфікованих, культурних, креативних, конкурентоспроможних фахівців.

Особистісна зрілість майбутнього соціального педагога характеризує рівень готовності до постійної самозміни, розвитку саме тих якостей, які особливо необхідні в інформаційному суспільстві (прийняття інновацій, здатність до самостійного вибору в професійній діяльності, персональна й професійна відповідальність, конкурентоспроможність і ін.). Таким чином, можна констатувати, що професійна й особистісна зрілість розглядаються як аспекти зрілості людини, досягнення нею професіоналізму.

Висновки. Індивідуально-зрілий фахівець, соціальний педагог в інноваційних умовах вищої школи має внутрішній ресурс професійної самореалізації. Йому властиві гуманістична спрямованість у провідній діяльності, високий рівень персональної й професійної відповідальності. Зрілий

фахівець відрізняється високим рівнем інноваційної культури, що проявляється в позитивній сприйнятливості новизни умов діяльності, готовності й здатності творчо брати участь у реалізації професійних проєктів, нововведень у всіх сферах життєдіяльності.

Список використаних джерел

1. Аменд А. Ф. Образование в XXI веке / А. Ф. Аменд // Стандарты и мониторинг в образовании. – 2003. – № 6. – С. 10-15.
2. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. – М. : Наука, 1977. – 384 с.
3. Асимов М. С. Современные тенденции интеграции наук / М. С. Асимов, А. К. Турсунов // Вопросы философии. – 1981. – № 3. – С. 66-69.
4. Асмолов А. Г. Личность: психологическая стратегия воспитания / А. Г. Асмолов // Образование. – 2002. – № 1. – С. 17-32.
5. Бардин Ю. П. Социальная зрелость личности: дисс... канд. филос. наук : 09.00.02 / Ю. П. Бардин. – Харьков, 1986. – 173 с.
6. Бахтин М. М. К философии поступка / М. М. Бахтин // Философия и социология науки и техники : ежегодник. 1984-1985. – М. : Наука, 1986. – С. 80-160.
7. Бондаревская Е. В. Гуманистическая парадигма личностно ориентированного образования / Е. В. Бондаревская. – М. : Педагогика, 1977. – 215 с.
8. Гершунский Б. С. Методологические проблемы стандартизации в образовании / Б. С. Гершунский, В. М. Березовский // Педагогика. – 1993. – № 1. – С. 27-32.
9. Леднев В. С. Содержание образования: сущность, структура, перспективы / В. С. Леднев. – М. : Высшая школа, 1991. – 224 с.
10. Слободчиков В. И. Развитие субъективной реальности в онтогенезе (психологические основы проектирования образования) : автореф. дисс. на соискание науч. степени д-ра психол. наук / В. И. Слободчиков. – М., 1994. – 41 с.

Существенный фактор профессиональной зрелости будущего специалиста. В статье определяются наиболее важные условия данного процесса на этапе обучения в ВУЗе. Выделяются личностные особенности, предлагается модель выпускника – будущего социального педагога. Предложена гипотеза о том, что становление личностной зрелости будущего специалиста в инновационных условиях высшего профессионального образования; возможно, будет успешным, если будет разработана концепция личностно зрелого специалиста; применено психолого-педагогическое моделирование; экспериментально проверены педагогические условия с использованием инструментов психолого-педагогической инноватики; разработана и внедрена образовательно-воспитательная технология самореализации будущих социальных педагогов.

Ключевые слова: личностная зрелость, профессиональная зрелость, теоретическая модель личностной зрелости социального педагога.

Substantial factor of professional maturity of future specialist. On the basis of theoretical analysis of the problem of the formation of personal maturity of the future specialist, as the most important factor in the formation of professional maturity of social educator, the most important conditions of the process at the stage of learning in higher education have been identified. Personality traits have been defined, a model for the graduate - future social teacher has been suggested. Professional maturity of a person – is an integrative system that reflects content-marked unity of personal, academic and social qualities which provide students, graduates with successful self-realization in professional activity, socialization and harmonization with environment. It is a concluding stage of person's integral development while being trained in higher educational institution.

The conception of becoming a personality of professional maturity allows:

to project the theoretical model of development of professional maturity in accordance with the principles of integrity, system, purposefulness, openness, differentiation and integration;

to orient a purpose, essence and maintenance of every component, on development of qualities which determine the essence of professional maturity of personality: orientation of personality, motivation of social-pedagogical activity, valued orientations of future specialist; educational competence, cognitive necessity, professional preparedness, social setting, social activity, social position.

The basic essential functional characteristics of professional activity are: person's integrative quality, system-forming core of which is personal, academic and social maturity, integrative value that allows stable motivational-value professional orientation and social readiness to multi-aspect activity, integral index of personal, academic and social readiness to professional activity on higher levels. Professional maturity of a person is revealed in actions and peculiarities of an individual's behavior. The criteria of the level of personality's maturity of future social teachers in the modern institute of higher education are: professional self-determination and authentication; social-ethics self-determination and moral self-regulation; responsible operation and self-regulation of the behavior; social

communication; existential personalisation of man.

Key words: *personal maturity, professional maturity, theoretical model of personal maturity of social educator.*

УДК 377.3.(73)

Пазюра Наталія Валентинівна,
доктор педагогічних наук, доцент,
Національний авіаційний університет,
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З СЕРЕДНЬОЮ КВАЛІФІКАЦІЄЮ В США

Неперервне професійне вдосконалення навичок виробничого персоналу неможливе без ретельного порівняльно-педагогічного аналізу процесу розвитку людського капіталу в економічно-розвинених країнах світу. Автор ставить за мету виявити основні шляхи та прогресивні ідеї забезпечення ринку праці США фахівцями з середньою кваліфікацією. Визначена роль соціальних партнерів, задіяних в цьому процесі. Охарактеризовані національні стратегії для розвитку людських ресурсів країни та здійснення неперервної професійної підготовки економічно активного населення.

Ключові слова: *професії, що потребують середню кваліфікацію, кваліфікований виробничий персонал, ринок праці, ступінь бакалавру, асоційований ступінь, сертифікат, учнівство.*

Постановка проблеми. Нові суспільно-економічні умови, глобалізаційні тенденції та формування високотехнологічного виробництва актуалізують питання неперервного вдосконалення професійної підготовки виробничого персоналу. Вища освіта більше не є запорукою одержання хорошого робочого місця на все життя. Для вирішення цієї проблеми навчальні заклади повинні орієнтуватись на практичні потреби ринку праці, постійне пристосування навчальних планів до вимог виробництва, неперервний професійний розвиток фахівців.

У цьому контексті особливу увагу привертають професії які потребують фахівців середньої кваліфікації. Як свідчить досвід розвинутих європейських країн та США такі професії налічують майже половину своїх робочих місць в США, пропонують хорошу заробітну плату та можливість кар'єрного просування. Але ці робочі місця часто залишаються вакантними на тлі високого безробіття. Історично, працівники із середньою кваліфікацією в США - це колишні випускники середньої школи, але зміни у виробництві та ускладнення технологій потребують більшої підготовки для працівників для цих видів робіт. Для заповнення цих вакансій потрібна додаткова освіта та професійна підготовка.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підходи щодо формування розвитку персоналу є багатограним і складним поняттям, що охоплює широке коло взаємопов'язаних психологічних, педагогічних, соціальних і економічних проблем. Безумовно, розвиток персоналу – це системно організований процес безперервного професійного навчання працівників для підготовки їх до виконання нових виробничих функцій, професійно-кваліфікаційного просування, формування резерву керівників та вдосконалення соціальної структури персоналу. Розвиток людських ресурсів в умовах

підприємства привертав увагу багатьох учених світу. Серед вітчизняних дослідників можна виокремити роботи науковців Н. Артеменко, І. Бондаренка, А. Гошка, Г. Дмитренка, А. Козаченко, В. Колпакова, В. Красношапки, які розглядають питання управління людськими ресурсами як на загальнодержавному рівні, так і на рівні організації. Соціально-економічні аспекти розвитку підприємств та їх соціальної політики вивчалися В. Вовком, О. Кириленко, О. Козиревою, В. Решетовим; проблема формування людського капіталу та його менеджменту в системі професійної підготовки як чинника конкурентоспроможності підприємства були об'єктом дослідження О. Грішньої, В. Кірьян, І. Кочуми, З. Магамедінової, О. Попова, Т. Синиці; питання організаційно-економічні механізми реалізації інноваційних методів професійного навчання економічно активного населення порушувались І. Заюковим; регулювання якості робочої сили – В. Кравченко, Н. Шульгою.

Вітчизняними науковцями активно здійснювалися і порівняльно-педагогічні дослідження розвитку освіти у найбільш економічно розвинених країнах – Великій Британії, Канаді, Китаї, Німеччині, країнах Скандинавії, США, Франції та ін. Загальні проблеми професійного навчання і виховання, реформування освіти дорослих, інтеграційні та глобалізаційні процеси у неперервній освіті досліджені Н. Абашкіною, Т. Десятовим, Т. Кошмановою, В. Кудіним, М. Лещенко, Л. Лук'яновою, Н. Мукан, О. Огієнко, Л. Пуховською, А. Сбруєвою та ін. Різні аспекти освітньої системи в США вивчали Ч. Беннетт (Ch. Bennett), Л. Гончарова, Л. Креміна (L. Kremin), К. Лукас (C. Lucas), З. Малькова, Л. Півнева, О. Романовський, Дж. Р'юрі (J. Rury), (проблеми виникнення й розвитку системи освіти), О. Глузман (дослідження університетської педагогічної освіти, зокрема у США, її історії, сучасного стану й тенденцій розвитку), Р. Беланова (проблеми гуманізації та